

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ «BANCASSURANCE»

Анотація. У статті досліджено роль страхових продуктів в процесі співпраці банківських установ та страхових компаній, а також охарактеризовано сучасні моделі їх реалізації.

Ключові слова: страховий продукт, банківська установа, страхова компанія, банківське страхування, «bancassurance».

Вступ. Фінансова глобалізація призвела до того, що розвиток фінансового ринку та діяльність фінансових посередників у світі на сьогоднішній день характеризується одночасним посиленням універсалізації та активізацією інтеграційних процесів. Універсалізація як загальносвітова тенденція функціонування фінансового ринку, перш за все, проявляється у розширенні спектру фінансових послуг окремих видів фінансових посередників. Інтеграція на початковому рівні призводить до об'єднання фінансових посередників, що працюють на одному сегменті фінансового ринку.

На більш високому рівні відбувається поєднання універсалізації та інтеграції, що проявляється у створенні універсальних інтегрованих фінансових груп. В процесі діяльності фінансових груп відбуваються структурні зрушення та зміни у їх діяльності, що призводить до виникнення нових видів послуг.

Так, однією з найістотніших структурних змін у сучасній фінансовій системі було створення банківсько-страхових груп, які почали називати bancassurance. Одним зі способів притягнення капіталів до банківського сектору стали спроби його об'єднання із сектором страхових послуг. Своєю чергою, страхові компанії також намагаються розширити спектр своїх послуг, додаючи послуги банківського характеру. Як для банків, так і для страхових компаній головною проблемою є вдалий вибір організаційної форми такої співпраці. Одночасно необхідно враховувати той факт, що банківська діяльність регулюється іншими законодавчими актами, ніж страхова. Вибір організаційної форми банківсько-страхової діяльності повинен також враховувати і цей аспект проблеми.

Питання взаємодії банків та страхових компаній, а також особливості банківського страхування досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені: П. Г. Арналь, Я. К. Бонне, М. П. Клапків, О. М. Мазуренок, М. О. Ніколенко, А. Плотніков, В. М. Фурман, І. С. Школьник, Ю. Г. Власенкова, Н. Є. Кузнецова, Г. П. Чернова, Я. М. Бродякін, А. К. Лукінов, Н. В. Ткаченко та ін. Зокрема, Я. М. Бродякін розглядає особливості становлення та перспективи розвитку банківського страхування. А. К. Лукінов досліджує досвід фінансових установ на ринку Німеччини. Н. В.Ткаченко у своїй статті, що стосується проблеми об'єднання банків та страхових компаній, аналізує досвід британських, німецьких та французьких фінансових компаній у створенні альянсів нового типу.

Головним завданням цієї роботи є визначення основних протиріч у формуванні певних банкострахових інтеграційних об'єднань на ринку страхових послуг.

Постановка завдання. Обґрунтування ролі страхування в процесі співпраці банківських установ та страхових компаній, зокрема, у концепції «bancassurance», а також

визначення сучасних моделей і напрямів їх реалізації.

Для досягнення поставленої мети мною були опрацьовані наступні завдання:

- розкрито сутність терміну «bancassurance»;
- досліджено основні переваги та недоліки співпраці банків та страхових компаній;
- розглянуто існуючі на сучасному етапі розвитку основні моделі банкострахової кооперації;
- сформовано пропозиції щодо вдосконалення системи взаємодії банків та страхових компаній.

Результати. Концепція загальних фінансів є порівняно новою і сформувалася в середині 80-х рр. XX ст. у різних країнах майже одночасно [2]. Відтак французький термін «bancassurance» має італійський відповідник «bancagi» та іспанський «bancoassurance».

У літературі існує багато визначень поняття bancassurance [1, 2, 4, 7]. Але єдино загальною ознакою в цих визначеннях є те, що він означає продаж страхових продуктів з використанням банківських каналів, тобто страхові продукти продаються навченими менеджерами банків. Але цей термін відноситься не тільки до продажів.

Сутність «bancassurance» повинна розглядатися у вузькому та широкому значеннях (рис. 1).

Основною метою впровадження цієї концепції в діяльність фінансових посередників є створення організації bancassurer, яка може задовольнити потреби клієнта у банківських та страхових послугах.

Концепція банківського страхування – це процес інтеграції банків і страхових компаній з метою отримання синергійного ефекту від координації продажів, поєднання страхових і банківських продуктів, спільного використання каналів їх розповсюдження і виходу на одну і ту ж клієнтську базу.

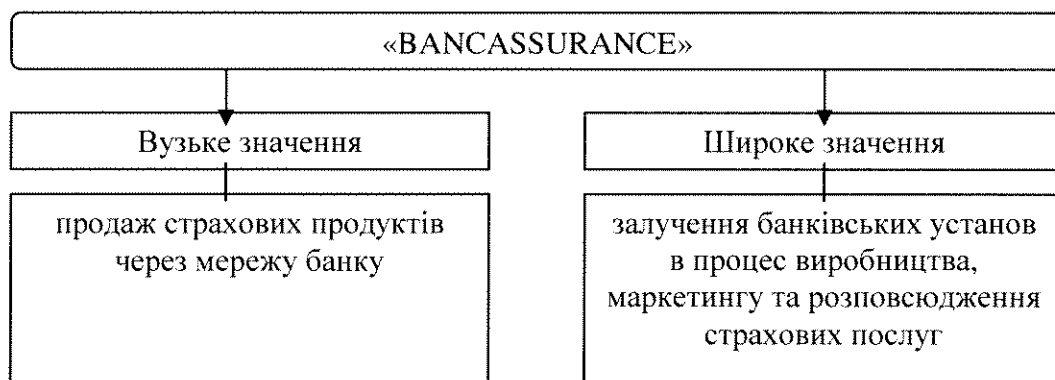

Рис. 1. Сутність терміну «bancassurance» [6]

Взаємодія банківського і страхового бізнесу обумовлена наявністю спільного інтересу в bancassurance.

Можна виділити переваги банку від співпраці банків та страхових компаній:

- зниження ефекту фіксованих банківських витрат внаслідок їх дії на сферу страхування;
- підвищення рентабельності активів шляхом отримання додаткового прибутку у вигляді комісійних винагород за реалізацію страхових продуктів;
- залучення до мережі Банку платоспроможних Клієнтів (в основному фізичних осіб);
- розширення спектру продуктів, що пропонуються Клієнтам;
- забезпечення лояльності Клієнта завдяки збільшенню кількості продуктів, які Клієнт купує у Банка

– можливість збільшити продуктивність роботи персоналу за рахунок розширення спектру пропонованих послуг.

Серед основних переваг для страхових компаній від запровадження банківського страхування є:

- розширення клієнтської бази;
- диверсифікація каналів збуту;
- укріплення бренду.

Для страхових компаній розвиток банківського страхування сприятиме розширенню асортименту послуг, що надаються завдяки реалізації принципу продажів «усе з одних рук». При цьому, послуги мають бути високоякісними, гарантованими та привабливими для клієнта.

Переваги клієнтів у галузі середньострокового і довгострокового інвестування зрушуються у бік страхових продуктів і взаємних фондів де прибуток, як правило, вище, ніж по банківських депозитах:

- ідеальна можливість отримати більш низьку ціну, високоякісний продукт та спрощену систему страхування;
- комплексне обслуговування «в одному віконці».

Страхові компанії також мають переваги за рахунок отримання нових клієнтів, розширення спектру послуг та впровадження нових продуктів.

З іншої сторони – банки - зацікавлені в забезпеченні максимального завантаження мережі відділень банку, диверсифікації своїх традиційних бізнес-напрямків за рахунок надання клієнтам широкого спектру фінансових, у тому числі і страхових послуг, а також в отриманні додаткової комісійної винагороди за реалізацію цих послуг.

Співпраця з банками дає можливість страховій компанії скористатися синергічними можливостями використання загальної бази клієнтів, використання бренду або репутації банку як лідера проекту bancassurance.

У страховій компанії істотно знижуються витрати на просування страхових послуг. Активне використання банківських каналів продажів істотно підвищує ефективність роботи мережі страховика в порівнянні з іншими каналами продажів страхових послуг.

Концепція «bancassurance» як форма взаємодії страховиків і банків набула розповсюдження спочатку в країнах Європейського співтовариства у сфері надання послуг зі страхування життя. Відтак найбільший розвиток bancassurance отримала в країнах Південної Європи.

Основою для формування консолідованої банківсько-страхової бізнес архітектури є її структурна побудова та моделі зрощення, взаємодії фінансових інституцій [2].

Так, вчені виділяють 3 моделі з яких банки і страхові компанії, в залежності від економічної ситуації в країні, особливостей місцевого законодавства та інших факторів обирають спосіб входження у консолідований банківсько-страховий бізнес.

По - перше, банк та страхова компанія підписують договір, згідно якого згідно якого банківська установа зобов'язується виступати в якості офіційного представника страховика при реалізації його продуктів.

По - друге, банківська установа і страхова компанія домовляється про взаємне володіння акціями.

По - третє, банк повністю або частково купує страхову компанію. [3]

Запропонований поділ не відображає усіх поглядів на цю проблему, та не відрізняється чіткою структурованістю, і над цим питанням працюють вчені і практики і в інших країнах.

На практиці концепція «bancassurance» реалізується за допомогою різних моделей (табл. 1).

Вітчизняний досвід свідчить, що найбільш використовуваною моделлю співпраці банку та страхової компанії в процесі реалізації концепції «bancassurance» є grienfield - створення банком власної страхової компанії. Також часто використовується модель злиття і поглинання.

В Україні, як і в інших країнах СНД, на сьогоднішній день реалізовано особливий варіант bancassurance. Хоча страхові компанії готові запропонувати широкий спектр продуктів банківського страхування (табл. 2) [6], водночас стрімкий розвиток характерний для співпраці банківських установ і страховиків у сфері так званого умовно обов'язкового страхування (страхування застави, страхування позичальників і т.ін.) [2].

Таблиця 1

*Основні моделі співпраці банку та страхової компанії
в процесі реалізації концепції «bancassurance»*

№/п	Модель «bancassurance»	Приклади
1	Дистрибутерська угода або стратегічний альянс	La Posste & CNP (Франція), Commerzbank & Generali (Німеччина), Deutsche Bank&Zurich FS (Німеччина), Legal&General/Barclays/ Alliance & Leicester (Велика Британія) спільна програма АСК «Інго-Україна», СК «БЕСКО» та СК Allianz з ОТП БАНКом(Україна)
2	Спільне підприємство	Postbank& HDI Versicherung (Німеччина), Delta Lloyd & ABN AMRO (Нідерланди), Groupama & Societe Generale (Groupama Banque, (Франція), Caisses d'Epargne & CNP (Ecureuil Vie, Фрація) В Україні: створена фінансова холдингова група "ТАС" (2001), до складу якої увійшли: два банки ("АКБ "ТАС-Комерцбанк" і ЗАК "ТАС-Інвестбанк"), три страхові компанії (ЗАТ "Страхова група "ТАС", ЗАТ "Страхова компанія "ТАС" та ЗАТ "Міжнародна страхова компанія") та Українська фінансова група.
3	Злиття і поглинання банками страхових компаній	придбання ING BBL (Португалія), придбання Lloyds Abbey Life & Scottish Life (Велика Британія), прдабання Citibank Travellers Group (Citigroup, США), придбання AXA Banque Directe (Франція), придбання Credit Suisse Winterthur (Швейцарія) поглинання АТ "Банк ТуранАлем" (Казахстан) АТ "Національна акціонерна страхова компанія "Оранта" (Україна)
4	Банк створює нову страхову компанію (grienfield)	CS Life (Credit Suisse), Swiss Life (США), DB Vita (Deutsche Bank, Італія), Banque AGF (Франція)

При страхуванні ризиків контрагентів та інсайдерів банку по усім договорам страхування вигодонабувачем виступає банківська установа [5].

Страхові продукти «bancassurance» в країнах СНД

Види страхування	Страхові продукти, що покривають	
	ризиків банківської установи	ризиків контрагентів/ інсайдерів банку
Особисте страхування	Страхування персоналу: – страхування від нещасних випадків; – медичне страхування; – страхування життя	1. Страхування позичальників: – страхування життя; – страхування працездатності; 2. Страхування власників пластикових карток
Майнове страхування	1. Страхування нефінансових цінностей банку; 2. Страхування цінностей при зберіганні та перевезенні; 3. Страхування від електронних злочинів; 4. Страхування пластикових карток; 5. Страхування збитків від перерви в діяльності та ін.	1. Страхування застави
Страхування відповідальності	1. Страхування професійної відповідальності працівників; 2. Страхування відповідальності банків за непогашення банком своїх боргових зобов'язань	1. Страхування відповідальності за непогашення боргу перед банком

В Україні формування банківсько-страхових груп тільки набирає оберти. Поки що в Україні банки і страхові компанії стикаються на обмежених сегментах фінансових послуг, що пропонуються клієнтам. До того ж у страхових компаній багато проблем, які частково вирішуються при створенні банківсько-страхової групи, - недостатня капіталізація, відсутність могутніх збутових мереж, обмеженість набору страхових послуг. Одним із способів нарощування потужностей вітчизняних страхових компаній є об'єднання їх з іншими фінансовими структурами і створення на цій основі нових фінансово-структурних угруповань, здатних задовольнити потреби страхувальників у ширшому асортименті. Перший такий досвід реалізувався на страховому ринку України у 2001 р. із створенням фінансової групи "ТАС", до складу якої увійшли: два банки ("АКБ "ТАС-Комерцбанк" і ЗАК "ТАС-Інвестбанк"), три страхові компанії (ЗАТ "Страхова група "ТАС", ЗАТ "Страхова компанія "ТАС" та ЗАТ "Міжнародна страхова компанія") [4].

Проаналізувавши ситуацію, що склалася на ринку фінансових послуг, можна сказати, що система страхового кредитування в банках і концепція розвитку «bancassurance» в країнах СНД, зокрема в Росії та Україні, фактично позбавляє учасників ринку страхування і їхніх клієнтів найголовнішого ринкового принципу — права вибору, негативно впливає на фінансову гнучкість страхових компаній і може призвести до значних кредитних ризиків контрагента цього банку, поставити під загрозу конкурентоспроможність страхової компанії.

Випробувана часом європейська концепція «bancassurance» передбачає участь страховиків у реалізації банківських чи створення спільних продуктів. Потрібно зауважити, що українські банки мають бути готові до того, що невдовзі питання такої специфічної взаємодії банківських і страхових структур буде вирішене на законодавчому рівні.

Висновки. Концепція «bankassurance» має великий потенціал та перспективи розвитку. Успіх bankassurance пояснюється системою факторів: співпраця на стратегічних засадах, її тривалість, ефективна комунікація, індивідуальний підхід до клієнта, ефективне просування та маркетингова підтримка та ін.

У Західній Європі та США концепція «bankassurance» почала впроваджуватися у фінансову практику в умовах зрілості фінансового ринку: страхування життя і пенсійні продукти стали доречним доповненням до традиційних заощаджувальних банківських послуг. В Україні, як і у ряді інших країн СНД, розвиток bankassurance відбувається в умовах становлення банківського та страхового ринків.

Для подальшого розвитку системи кооперації між банками та страховими компаніями доцільно запровадити дієву систему банківського страхування пов'язану з новими економічними реаліями, зумовленими зростанням інтеграційних процесів на світовому фінансовому ринку, що викликає необхідність побудови нових відносин між банками та страховими компаніями, які поступово мають перейти від конкуренції до кооперації (інтеграції); необхідно здійснити розробку нових фінансових продуктів на межі банківських і страхових послуг, гармонізацію чинного законодавства з нормами ЄС та запровадити досконалі комп'ютерні технології, що сприяють повноцінній діяльності «фінансових супермаркетів».

Партнерство розвивається з кожним роком все активніше, воно матиме перспективи істотного зростання у найближчому майбутньому. Це в певній мірі підвищує взаємний інтерес банків до страхових компаній, хоча роль банківського корпоративного страхування недооцінена.

Процес розвитку інтеграційних форм співробітництва зумовлює необхідність напрацювання та впровадження цілісного механізму взаємодії, а від так, враховуючи останні світові тенденції у цій галузі, вітчизняним страховим компаніям, банкам, іншим фінансовим установам варто шукати нові ефективні моделі співробітництва.

Література

1. Гриценко Р. К. Тенденції банківського бізнесу; злиття банків, страхових компаній та пенсійних фондів // Вісник Національного банку України. – 2004. – №2. – С.15–17.
2. Іващук Н. Л., Іващук О. В. Причини утворення та форми банківсько – страхових груп. [Електронний ресурс]. – 2008. – С. 64–71.
3. Краевая А. С. Когда банк гораздо больше, чем просто банк // Банковская практика за рубежом. – 2006. – №2 (86). – С. 94–96.
4. Огляд ринку BANCASSURANCE : стратегічний напрямок розвитку страхового ринку України // Страхова справа. – 2004. – С 5–13.
5. Ткаченко Н. В. Об'єднання банків і страхових компаній // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №2 (32). – С. 105–111.
6. Фурман В. М. Світовий досвід комплексного страхування банківських ризиків// Банківська справа. – 2004. – №5. – С. 118-122.
7. Фурман В. М. Формування ефективної стратегії взаємодії страхових компаній та банків // Фінанси України. – 2003. – №1. – С. 137-141.

Summary. In the article it is explored role of insurance products in the process of collaboration of bank institutions and insurance companies, and also the modern models of their realization are described.

Keywords: insurance product, bank establishment, insurance company, bank insurance «bancassurance».

Стаття надійшла до редакції 22.03.2010